

**РАТИФІКАЦІЯ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ:
ПРОГРЕСИВНИЙ ПІДХІД ДО БОРОТЬБИ
З ГЕНДЕРНО-ОБУМОВЛЕНИМ НАСИЛЬСТВОМ В УКРАЇНІ**

Гендерно-обумовлене насильство залишається все ще доволі поширеним явищем в Україні. Воно виникає внаслідок нерівних владних стосунків між жінками та чоловіками. Гендерне насильство – це крайня форма дискримінації за ознакою статті і стосується усіх соціальних груп та суспільств. В Україні приблизно 80–90% постраждалих від гендерно-обумовленого насильства – жінки. Серед його причин, зокрема щодо жінок, є соціальні норми, традиції, стереотипи, що приписують їм певні закоренілі норми, а також безпосередньо їхнє залежне становище, недостатня репрезентація в політиці, нижчий соціальний ранг та ін. Домашнє насильство є найпоширенішим проявом насильства за ознакою статті. Слід зазначити, що це неприпустиме порушення базових прав та свобод людини, тому питання запобігання та протидії такому насильству має бути суспільною проблемою, а не приватною.

Міжнародне законодавство визначає рамки та засади національного законотворення, тому є орієнтиром у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Для його подолання, насамперед, потрібно визначити рівність жінок та чоловіків. Україна ратифікувала найбільш значущі міжнародні акти у сфері прав людини, а саме: Загальну декларацію прав людини (1948 року); Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966 року); Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 року).

Також завдяки феміністському руху, за жінками стали визнавати права в інших суспільних сферах. Це було закріплено в наступних міжнародних-правових актах: Конвенція МОП про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності № 100 (1951 року); Конвенція про політичні права жінок (1952 року); Конвенція про згоду на вступ у шлюб, мінімальний шлюбний вік і реєстрацію шлюбів (1962 року); Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації стосовно жінок (1979 року);

Загальна рекомендація №19 Комітету ООН з ліквідації дискримінації стосовно жінок (1992 року); Декларація ООН про викорінення насильства стосовно жінок (1993 року); Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок (1999 року); Цілі сталого розвитку (2015 року) [1].

Але проблема гендерно-обумовленого насильства все ще є нагальною, а статистика з кожним роком продовжує залишатися невтішною. У зв'язку з цим з'явився документ, який опираючись на модельне законодавство ООН про домашнє насильство, поєднав в собі найбільш вдалі підходи боротьби з ним, та створив нові міжнародні стандарти. Мова йде про Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству (Стамбульська Конвенція). Це об'ємний документ, який встановлює відповідальність держав за вжиття заходів щодо запобігання та протидії насильству над жінками. Конвенція містить перелік видів насильства проти жінок, зобов'язує держави створити притулки, лінії допомоги, налагодити збір статистичних даних щодо випадків насильства, зобов'язує встановити кримінальну відповідальність за домашнє насильство, сексуальні домагання, примусовий шлюб, переслідування, каліцтво жіночих статевих органів та ін. Наразі Стамбульську Конвенцію підписали усі 47 держав-членів Ради Європи, зокрема і Україна. Але не зважаючи на тривалий процес підготовки до ратифікації, внесення зміни у національне законодавство, підготовлені проекти підзаконних нормативно-правових актів, Стамбульська Конвенція в Україні досі не ратифікована [2].

Навіщо Україні ратифікувати Стамбульську Конвенцію? По-перше, держава візьме на себе зобов'язання забезпечити механізми захисту від гендерно-обумовленого насильства та співпрацювати у цьому напрямку з міжнародною спільнотою. По-друге, державна політика повинна буде передбачати належний збір статистичних даних та проведення систематичних досліджень у сфері насильства щодо жінок. Для цього буде потрібне належне фінансування та постійне виділення коштів. Також Конвенція наголошує на запровадженні в освітній процес предметів з питань рівноправності та спростування гендерних стереотипів, проведенні позакласних занять на тему рівності чоловіків і жінок, протидії домашньому насильству та ін. Ще одним важливим аспектом боротьби з насильством є захист та

допомога постраждалим. В Україні наразі недостатня кількість спеціалізованих притулків для жінок, постраждалих від гендерно-обумовленого насильства, а Стамбульська Конвенція, в свою чергу, передбачає забезпечення державою достатньої кількості таких притулків та їх фінансування за державних коштів [3].

Якщо Стамбульська конвенція такий прогресивний та ефективний документ, чому ж її досі не ратифікували в Україні? В 2016 році ратифікацію відклали через термін «гендер», що міститься в конвенції. Напередодні голосування Рада церков і релігійних організацій виступила з побоюваннями щодо «популяризації» нових гендерних ролей і одностатевих відносин, обґрунтовуючи це тим, що конвенція робить поняття «гендер» залежним не від природних статевих ознак, а від самоідентифікації особи, що ставить під загрозу традиційні цінності [4]. Незважаючи на те, що церква не має права втручатися у політичні справи держави, вона все ж має вплив на депутатів, які в гонитві за мандатом, бояться зіткнутися з непорозумінням прихожан, ігноруючи в той час безпеку жінок та дівчат. Також в парламенті створене міжфракційне об'єднання «За сімейні цінності», яке теж чинить високий опір та протидіє ратифікації конвенції. Це пов'язано з недостатньою обізнаністю депутатів в питаннях гендерної теорії та інших термінів, що витікають з нього та знецінюванням проблеми гендерно-обумовленого насильства.

Отже, ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству – це один з найважливіших кроків у боротьбі з гендерно-обумовленим насильством. Оскільки наша країна також поділяє європейські цінності та гендерні принципи, ратифікація Стамбульської конвенції необхідна не тільки для запобігання та протидії домашньому насильству, що звісно є в пріоритеті, але й надасть Україні можливість співпрацювати з міжнародною спільнотою та отримати доступ до рекомендацій та механізмів, що сприятимуть ефективному захисту прав наших громадян в Україні та за кордоном [3].

Джерела:

1. Протидія домашньому та гендерно зумовленому насильству й добробут громад. URL: http://nvp.loga.gov.ua/sites/default/files/collections/gbv_response_general_matters_final_web_27042020.pdf.
2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно

- жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами.
URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462546>
3. Чому українській судовій, правоохоронній та юридичній спільноті необхідна стамбульська конвенція? URL: <http://jurfem.com.ua/chomu-potribna-stambulska-analitychnyi/?fbclid=IwAR0FkMuP-otk65XAdaHayxzsUZSz8PLAwb-P5HlF69h-LXvyNFnfqR0KgJQ>.
4. Дев'ять запитань про домашнє насильство і Стамбульську конвенцію в Україні. URL: <https://povaha.org.ua/dev-yat-zapytan-pro-domashnje-nasylstvo-i-stambulsku-konventsiiyu-v-ukrajini/?fbclid=IwAR03E0Azt7Ge496Qc0FiNk2JL-plspM1uCjVfSGZ8RqsWfTOb56zNEr5Lg4>.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Мануїлова К. В.